

Röportaj

Turgay ALDEMİR*

Tuba ERKUT**

T. Erkut: Hocam, Göçmenlerin Türk kültürüne uyumu konusunda yaşanan sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm faaliyetleriniz nelerdir?

T. Aldemir: Öncelikle, bu göç konusunu ele alırken bizim kendi kültür dünyamızı, tarihimizi dikkate alarak kavramsallaştırmayı buna göre yapmamız gerekir. Biz onlara misafirler diyoruz. Göçmenler, mülteciler, sığınmacılar gibi kavramlar; özellikle sığınmacı ve mülteci kavramları batılıların ürettiği başka bir şeyi ifade ediyor. Onların gittiği kültüre uyumu veya asimilasyonu, entegrasyonu gibi yaklaşımlarsa gelenlerin bedenlerini yaşıyor ama kültürlerini, yaşam tarzlarını yok ediyor. Bunun için bizim bu meseleleri, sosyal hareketleri kendi kavramlarımızla tanımlamamız gerekmektedir. Göç nedir, misafirlik nedir, bu sınırlar bizim için neyi ifade ediyor, bizim için meşru mudur, bunların hepsini aslında bu zamanda yaşayan bir Müslüman olarak tartışmamız lazım. Diğer taraftan bu insanların geldikleri, misafir oldukları bu ülkelerde onların bir sığınmacı gibi “uyum” adı altında asimile edilmelerine dönük yaklaşımların da çok daha büyük bir travmaya sebep olduğunu biz müşahede ettik. Bir insanın bedenini yaşatmanın bizce çok anlamı yoktur. Onun DNA’sını var etmekle onu yaşatmak aynı şey değil. Bir insanın huzur ve mutluluk içinde yaşaması, kültürünü, inancını, yaşam tarzını koruyarak devam ettirmesidir asıl önemli olan.

Bugün mülteci kavramı içerisinde ele alınan bu misafirlerimiz, bu kardeşlerimiz Suriye’den çıkarak Batı’ya doğru gittiklerinde, Batı’ya ulaştıklarında pek çoğunun bedeni hayatta olsa da – ki birçoğu da okyanuslarda kayboldu, ölüme terkedildi- Suriye kültürü adına, yaşam tarzı adına, sanatı, edebiyatı adına birçok şeyi yolda kaybediyorlar. Bunun için Suriyelilerin bu göç sırasında Türk kültürüne uyumundan çok, Türkiye’de birlikte yaşama kültürünü merkeze koymamız gerektiğinin daha doğru olacağı kanaatindeyiz. Kaldı ki Anadolu, Türklerin, Kürtlerin, Arapların bin yılı aşkındır, ta Çağrı Bey’in buraya gelişinden, 1011’den bugüne birlikte yaşadığı kadim bir yerdir. Bu coğrafyanın ana kurucusu, aslı unsuru Türkler kadar Kürtler, Kürtler kadar Araplardır. Ana unsur olan bu üç kültürün kendi kültürünü, örfünü, âdetini yaşatarak varlığını ikame ettirmediği bir Anadolu gerçek misyonunu da yerine getirmez. Bunun için biz sosyal uyum kitapları da yayınladık. Asimilasyondan çok, onları Türkleştirmekten çok onların bir Arap olarak veya bir Kürt olarak yaşamlarını

* Bülbüzade Vakfı Başkanı, aldemirturgay@gmail.com.

** Arş. Gör., Gaziantep Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı, tubahatip@hotmail.com.

sürdürmesini önemsiyoruz. Fakat buna dönük Türkiye’de çadırkentlerle, şehirde açılan hayat alanlarıyla Suriyelilere büyük fırsat alanları oluşturuldu ama bir Suriyelinin, Suriyeli bir Arap’ın bir Kürt’ün çocuklarını Suriye’deki kültür dünyasına göre yetiştirmesine çok bir olanak hazırlayamadık. Gidebilenler Türk okullarına gidiyorlar. Oralarda da onların müfredatına yönelik ciddi bir çalışma yapılamıyor. Biz bu konunun üniversiteler tarafından ele alınması gerektiğine, sosyal uyum ve entegrasyon konuları konuşulurken bedenlerimizin bir arada olmasından çok kültürlerimizin, devletin de himayesinde, öncelikle saygı görerek yaşatılmasının büyük bir insanlık görevi olduğuna inanıyoruz.

Bir insana yapılacak en büyük zulüm; onun varlığını, bedensel varlığını değil, kültürel varlığını, dinini, dilini, yaşam tarzını yok saymak, şahs-ı mânevisini yok etmektir. Türkiye’de de doksan yıldır zaten böyle bir ötekileştirme yaşıyoruz. Yani bir Müslüman, Kur’ân alfabetiyle dilini konuşamadığı günler yaşadı. Bir Kürt, anadilini konuşamadığı günler yaşadı. Halbuki bunların hepsi, Kur’ân-ı Mübin’in bize anlattığı, Allah’ın âyetleridir, vahyidir. Bilhassa bir sosyal uyum meselesi tartışılırken bizim Almanya’nın İngiltere’nin, Fransa’nın normlarıyla değil de kendi normlarımızla hareket etmemiz gerekiyor. Ben onları da inceledim. Kendi ülkelerine sığınmacı olarak aldıkları farklı ülke vatandaşlarına Alman kültürünü öğretiyorlar ve ona göre davranmalarını istiyorlar. Oysa biz şunun olması gerektiğine inanıyoruz: Evet Alman kültürünü bilsinler. Almanların hassasiyetlerinden haberdar olsunlar ama onların kendi geldikleri coğrafyanın kültürüne göre yaşamalarına da olanak tanınsın.

T. Erkut: Vakıf olarak göçmenlere yönelik faaliyetleriniz hangi alanda yoğunlaşmaktadır?

T. Aldemir: Biz Suriye, Irak, Filistin krizleri sürecinde aktif roller aldık. Dünyanın neresinde bir acı, bir keder olsa onu yüreğimizde hissetmeye çalıştık. Hani Peygamberimiz buyuruyor ya: “Şarkta bir Müslümanın ayağına diken batsa, garptaki bunu hissetmiyorsa gerçek manada iman etmiş olamaz.” El-hak doğrudur. Bazı deyimlerde söylenir işte “ateş düştüğü yeri yakar.” Hayır biz bir Müslüman olarak Peygamber’in bu tasavvuruyla baktığımız zaman o bizi de yakar. Biz onunla ilgilenmeliyiz –ki bu bizim imânî görevimiz. Hatta Tolstoy’un güzel bir sözü var. Diyor ki, “İnsan kendi bedenine bir şey dokunduğunda onu hissediyorsa canlıdır. Ama ötekinin başına geleni hissediyorsa o insandır.” Öteki dediğimiz işte kendi yerinden yurdundan sökülüp atılmış bu insanların acısını hissetmektir bizi insan yapan. Biz de vakıf olarak bunun çabasıdayız.

Gıda yardımlarımız, giyim yardımlarımız, barınma yardımlarımız Suriye’de ve farklı ülkelerde var. Binlerce tır yardım yaptık o bölgelere. Fakat bir taraftan da çalışma sistemi olarak, yaptığımız her yardımın psikolojik ve sosyolojik araştırmasını gerçekleştiriyor ve ona göre düzenlemeler yapıyoruz.

Mesela bizim vakfımızın yardım mağazaları var. Gaziantep'te, yılda ortalama yüz bin Gaziantep'liye, yüz bin de Suriyeliye fiilen gıda ve giyim yardımı yapılıyor. İhtiyaç sahipleri gelip seçerek alıyorlar. Mağazadan alır gibi. Eskiden biz yardımları götürür, paketleri evlere bırakırdık. Baktık ki komşularının gözü önünde yardım alan veya çocuklarının gözü önünde yardım alan bir babanın babalık misyonunu zedelemişiz iyilik yapalım derken. Komşuluk hukukunu zedelemişiz. İşte birileri "yardım alan falanın oğlu musun, kızı mısın" dediğinde çocuklar babalarına saygıyı yitirmiş. Onun için yardım yaparken başa kakılmadan yapılmalı. Hani Bakara sûresinde Rabbimiz diyor ya, "Başa kakılan bir yardımdansa güzel bir söz daha evlâdır." İncitmemek...

Biz insanların maddi ihtiyaçlarını ilelebet karşılayamayız ama onların gönül dünyasını kazanmayı merkeze koyuyoruz. Suriye'de de bu çalışmaları yaparken sahada baktık ki yardım yapıyoruz ama eksikler var. Ne tür eksikler var? Bu çocuklar eğitilmiyor. Eğitilmiyor derken şu anda Türkiye'de üç milyon Suriyeli var. Resmî rakam iki milyon yedi yüz yetmiş dört bin deniliyor ama kayıtsız olanlar da var. Bunun bir milyon beş yüz elli bini 0-18 yaş grubu ve bunların hepsinin okula gitmesi lazım. Geçen yılki milli eğitim verilerine göre üç yüz kırk bin Suriyeli okullara gidiyordu. Bunlar geçici eğitim merkezleri. Bizim de Türkiye'nin değişik yerlerinde böyle okullarımız var. Suriye'nin içinde yine on ikiden fazla okul açmışız. Şimdi de Cerablus'ta açtık bu okulları. Ama üç yüz kırk bin kişinin yaklaşık yetmiş beş bini de doğrudan Türk okullarına gidiyor. Gördük ki çok büyük bir rakam, bir milyon yüz altmış bin çocuk okula gitmiyor. Bu çocuklar ne olacak? 0-5 yaş düşerse yaklaşık sekiz yüz bin insan ediyor. Bunlar eğitilmediği zaman terör örgütlerinin uyuşturucu şebekelerinin eline düşüyor. Biz "çocuklar okusun" kampanyaları yaptık. Bunların okullaştırılması için. Gaziantep'te de diğer sivil toplum örgütleriyle, valilikle yoğun bir çaba sarf ettik. Suriyelilerin en fazla okula gitme oranının olduğu il Gaziantep. Okula gitmesi gerekenlerin yaklaşık yüzde elliden fazlası okula gitmektedir. Ama diğeri de gitmek istiyor. Okul yok, işte bunların organizasyonu yok.

Bu kişilere tahsis edilen okullara gidiyoruz, oralarda eğitim yapıyoruz ama baktık çocukların zihinleri değişmiyor. Türkiye'deki akademisyenlerden beş kişi Suriyelilerden beş kişi olmak üzere bir ekip kurduk. Suriye müfredatını inceledik. Geçtiğimiz yıllarda yaptığımız bu inceleme altı ay sürdü ve sonucunda ortaya bir süreç çıktı. Baktık ki burada bizim okuttuğumuz kitaplardaki müfredatta da çok ciddi sorunlar var. Yani tarih kitapları problemliler, edebiyat kitapları problemliler, coğrafya kitapları problemliler... Örneğin, Osmanlı'dan, Selçuklu'dan hiç bahsetmiyor. Çanakkale Zaferini, emperyalist Osmanlı'nın savaşı görüyor. Osmanlı'yı öyle tanıtıyor. Böyle birçok şey var. Biz okula gitsin diyoruz ama başka müfredat olmadığından bu müfredatı görüyorlar. Din tasavvuru özellikle, akıl etmeye ve düşünmeye yönelik değil. Bir sürü teferruatın içinde boğulmuş insanlar. Biz bu konu üzerinde çalıştık, bu konuda bakanlığa ulaştık. Başbakanlığa, Cumhurbaşkanlığına ulaştık dedik ki bu konuda çalışma yapılması

ve Suriyelilerin nasıl bir ülkede yaşadıklarını bilmeleri lazım. Bunun için bir sosyal uyum kitabı hazırladık ve bu sosyal uyum kitabıyla da bu arkadaşlarımızın, Suriyelilerin Türk kültürünü bilmelerini amaçladık. Yani ne var Türkiye'de? Türkiye'de mimari var, edebiyat var, sanat var, trafik var, sivil toplum var, siyaset var, aile yapısı ve sistemi var. Burayı tanısınlar. Bu kitabı Arapça ve Türkçe olarak yayınladık. Şimdi akademisyen arkadaşlarla yeni bir çalışma yapıyoruz. BEKAM Araştırma Merkezinde göç araştırmaları merkezi Suriye masası var. Orada Suriyelilerin yüz temel sorununa dönük bir kitap çıkaracağız. Mesela bir Suriyeli, aracıyla kaza yaptığı zaman ne sorun yaşayacak? Ya da mesela bir Suriyeli ev kiraladı. Ev sahibiyile problem yaşadığında ne yapması gerekir? Veya burada evlendi, çocukları oldu, bunu hukuk sistemi içerisinde nasıl değerlendireceğiz? Veya arabasını alıp satacak. Bu ciddi bir sorun. Bunların hepsini sahada taradık, yüz soruya indirdik, yazımını yaptık, şimdi Arapça ve Türkçe olarak bunu basacağız.

Bir diğer sorun Türkiye'de yaşayan Türk vatandaşlarının yabancıları ve Suriyelileri kabulü. Bizde de sorun var. Münevver olmanın, medeni olmanın, insan olmanın ve Müslüman olmanın gereği bizim inanç dünyamızda Allah'ın rızasına giden bu yollardan biri "yolda kalmış"dan, "garip"ten, "guraba"dan geçer. İşte bu konularla ilgili kitaplar üzerinde çalıştık. Sonra eğitim konusuyla ilgilenirken de Suriyeli öğretmenleri aldık. Baktık anlatıyoruz, bir türlü anlamıyorlar. Zihniyet sıkıntısı yaşıyoruz. O zaman dedik ki bunlar ne okuyorlar. Suriyeliler, Suriyeli entelektüel, aydın, alim, öğretmen... Suriyelilerin okudukları kitapları topladık. Birde baktık ki genelde Baas rejimini, komünist sistemi, İslam adına da Şii kültürünü öne çıkaran okumalar yapmışlar. Kitaplarını incelerken bir şey daha dikkatimizi çekti: Türkiye adına onlar için tercüme edilen metinler. Özellikle altmışlı yıllardan sonra Aziz Nesin'i tercüme etmişler. Turan Dursun'u tercüme etmişler. Geçmişte Baas rejiminde Nazım Hikmeti tercüme etmişler. Yaşar Kemal, Orhan Pamuk... Tabii bir kısmını tercüme edenler de Türkiye'den insanlar. Mesela Turan Dursun'u, Aziz Nesin'i Ekmelettin İhsanoğlu tercüme etmiş. Onlar bunları okuyorlar, böyle bir Türkiye tasavvurları var. Yani milletin bu bin yıllık serüvenine hakaret eden, dini ile alay eden, başka bir kültüre, komünist algıya özenen bir yapı. Bu yüzden, " Biz Türkiye'ye gelene kadar sizin Müslüman olduğunuzu bilmiyorduk" diyenler oldu. Tabi onlar da bunla yoğrulmuş. Öğretmen, ama Baas kültürüne göre eğitilmiş. O zaman dedik ki bunların zihniyetinin değişmesi lazım. Bir dizi kitap tercüme ettik Suriyeli arkadaşlarımıza dönük. Tolstoy'u tercüme ettik. Rasim Özdenören'i, Abdullah Ulvan'ı, Aliya İzzetbegoviç'i... Yaklaşık 15 civarında kitabı Arapçaya tercüme ettik. Türkiye ve dünyada karşılığı olan kitaplar. Şuan bu çevirilerimiz devam ediyor. Bunları Suriyelilere, özellikle okula giden okuma yazma gayreti olanlara ücretsiz ulaştırıyoruz. Suriyeliler arasında Türkiye ve Suriye içinde zihniyet değişimi için okuma grupları oluşturduk. Diğer taraftan baktık ki çocukların eğitiminde müfredat sorunu var. Onlara da böyle yaklaşık on kitaptan oluşan

eğitim seti hazırladık. Bizim karakter eğitimi diye bir setimiz vardı. Sahih İslâm akidesini ilkokulda, anaokulunda çocuklara veren bir paradigma üzerinde çalışmıştık Türkiye’de. Bunu Arapçaya çevirdik. Suriyelilere bunu her tarafta ulaştırıyoruz. Diğer taraftan Kürt bölgesi de istedi. Bunu Kürtçeye de çevirdik. Biz dedik ki bir Suriyelinin ya da bir Suriyeli Arap veya Kürdün en önemli ihtiyacı maddî ihtiyacıdır çok bu fikrî ihtiyaçtır. Zihniyeti değiştirmesenz Baas rejimi, Beşşar Esad gider, Deaş gelir. Suriye’de verilen en büyük savaş eski ile yeni, doğru ile yanlış, hak ile bâtil mücadelesidir. İçimizden devşirilmiş bir kısım Müslüman görünümlü hainler Müslümanlara kâfirlerden daha çok zarar veriyor. Maşa bunlar. Burada da biz bu fikrî meseleyi önemsiyoruz. Bu konuda hatta ilahiyat fakültemizin yöneticisi Şehmus Demir hocamız da çok güzel bir çalışma yaptılar. Selefilik konusunu irdelediler. Sonra birlikte çalıştık o konuda. Sağolsunlar o çalışmayı Arapçaya çevirdiler. O çok büyük bir dayanak oldu. Selefilik nedir? Tekfircilik nedir? Şiddet nedir? Bunlar irdelendi. Cinayeti cihatla karıştıran bir İslâm anlayışı türetilmiş durumda. Bu açıdan biz Suriyelilerin eğitim, kültür, sanat hayatına dair çalışmalar yapıyoruz. Bir gazete çıkarıyoruz Arapça. On beş günde bir bunları desteklemek için Suriyeli yazarlar, çizerler, karikatüristler, gazeteciler, entelektüeller burada yazıyor. Kürt, Türk, Arap, Sünni, Alevi, Hıristiyan, hepsine burada söz veriyoruz, İslâm’ın adalet prensibi ekseninde. Bölgede iki yüze yakın Arapça gazete çıkıyor, bizim bu bakış açımızla çıkan tek gazete budur. Suriye’de yayın yapan diğer gazetelerin çoğu Batılı ülkeler tarafından ifsat amaçlı çıkarılıyor. Düşünün feministlerden ateistlere, eşcinsellerden komünistlere pek çok kesim tarafından Suriyelilere yönelik gazeteler çıkarılıyor. Ama bizim en akıllımız, en eğitimlimiz, en iyi Müslümanımız Suriyelilere gıda paketi dağıtmakta, sağlık hizmeti yapmakta. O da güzel. Ama artık biz bu toprakları nasıl bir İslâm tasavvuruyla yöneteceğiz, bunu onlara aktarmamız lazım. Bunun için Türkiye tecrübesi çok önemli. Biz Türkiye’de şiddete bulaşmadan, önümüze konmuş her bariyeri aşarak yeni bir aşamaya geldik. Bu artık Arap dünyası için, İslâm dünyası için, dünya mazlumları için paha biçilemeyen bir tecrübe. Bunları anlatan çalışmalara ihtiyaç vardı. Bunları yaptık. Bunun için bunları anlatan Lübnan’a kadar yayın yapan Radyo Fecr diye bir radyo kurduk. Buradan yayın yapıyor. Burada Türkler ve Suriyeliler, Suriye’nin her bölgesine ortak ümmet tasavvurunu anlatan, ortak insanlık paydasını anlatan, insanın beş emniyetini, can, mal, akıl, nesil ve dini anlatan yayınlar yapıyor. Bu hem Kürtçe, hem Arapça yapılıyor. Az da Türkçe... Türkçeyi de öğrensinler istiyoruz. Böyle bir yayın hayatı yürütüyoruz. Şimdi bir kültür evi açma projemiz var. Gençlik merkezi gibi... Gelsinler, bir arada bulunsunlar, konuşsunlar, tartışsınlar. Gençlerin, fikrî müzakerelere, mayalanmalara ihtiyaçları var. Yoksa Suriyeli gençler hemen şiddete kayıyorlar. Biz içeriye girecek gıdadan ve silahtan daha önemli şeyin kitap olduğuna inanıyoruz. Onlarla uğraşanlar var, onların yeri ayırdır. Biz Suriye’nin her

noktasına kitap, bilgi, fikir ulaştırmayı kendimize misyon edinmişiz. Çünkü zihniyet değişmezse bu savaş bitmez.

Bu çerçevede yürüttüğümüz bir diğer çalışmamızda, tecrübe aktarımının sağlanması bakımından, Suriye masamızda açmış olduğumuz sivil toplum akademileri. Suriyeli kadın-erkek, genç-yaşlı eğitimlileri bir araya getirerek ondan fazla vakıf ve dernek kurmalarına ön ayak olduk. Türkiye’de Minber Şam diye elliye yakın çalışanı olan, üyelerinin çoğunluğunu akademisyen, doktor, hâkim, savcı, entelektüellerin oluşturduğu bir dernek kurduk. Kadınlara dönük çalışmalar yapan Belkis diye bir dernek kuruldu. Gençlere dair, hukukçulara, doktorlara, sanatçılara dönük çalışmalar yürüten birçok dernek kuruldu bu süreçte. İşte daha geçen hafta, savaşı ve barışı anlatan bir sanat sergisi açtık. Bu coğrafyanın geçmişini, bugününü ve geleceğini anlatan bir resim sergisi açtık. Sanat atölyemiz var. Suriyeli sanatçılar orada ebru, hat, tezhip gibi alanlarda sanatsal çalışmalarını yürütüyor. Gençler için yirmi dörtten fazla spor takımı kurduk. Bunlar aralarında müsabakalar yaptı. En son haziran ayında sayın gençlik spor bakanımızın, valimizin, milletvekillerinin, eski futbolcularımızın da katılımıyla stadyumda bir maç yapıldı. Şimdi Türkiye’deki belli başlı gençlik teşkilatlarına bu teklifi götürdük. Suriyeli gençlerle bir Türkiye kardeşlik kupası yapalım diyoruz. Top dönüyor ortada dili yok, dini yok. Ortak bir payda...

Mesela geçen Cerablus’a gitmiştik. Futbol topu götürdük. Koyduk oynuyor bizim gençler. Hiç kimse gelip iştirak etmiyor. Kapı aralarından pencere kenarlarından bakıyorlar. Derken, yirmi-yirmi beş dakikadan sonra gelmeye başladılar. Sonra elli kişi oldu. Bir sosyal uyum... Sokak oyunları oynattılar çocuklara. Çocuklar gülmemişler. Deaş’ın zulmünden, Esad’ın zulmünden... Dedik ki, başta neden gelmediniz? Dediler ki, “Bu meydana Deaş yakınlarımızın kafasını kesti ve top oynadı. Böyle bir travmaları var o çocukların. Bunları, sadece karınlarını doyurarak aşamayız.

Mesela tiyatro grubu kurduk Suriyeliler için. Şu anda birçok spor dalında çalışma yürütüyoruz bu arkadaşlarımızla ilgili. Yine akademisyenleriyle, üniversiteden hocalarımızla defaten bir araya geliyorlar. Suriye’nin içerisinde bu faaliyetleri yürütüyoruz. Mantiğimizin temeli şu: Biz Suriyelileri bir sorun olarak görmüyoruz. Suriyeliler Allah’ın aramıza gönderdiği bir fırsattır. Allah nasıl ki Sahabe-i Kiram ve Allah Resülü vesilesiyle Yesrib’i Medine yaptıysa Suriyeliler vesilesiyle de Allah bizi rızıklandırıyor, bereketlendiriyor, bolluk bereket içinde yaşıyoruz. Biz buna inanıyoruz. Suriyelileri sorunun değil, çözümün bir parçası yaptık.

Bizim vakıf olarak yirmi üç komisyonumuz var ve hepsinde Suriyeliler var. Birlikte çalışıyoruz. Onlar bu tecrübeyi Suriye’ye taşıyorlar. Amacımız Suriyelileri bizim bir yere götürüp yönetmemiz değil, onların kendi ülkelerini kendileri olarak yönetmeleri. Batılılar gibi içinden üç tane zekiye, eğitimi seçip diğerlerini bırakmıyoruz. Onlara meslek öğretiyoruz. Onlara kendi toplumsal kültürlerini öğretiyoruz. Bir araya gelip mesela yemek kültürlerini yürütüyorlar.

Üniversitede önümüzdeki süreçte Suriye yemek kültürüne dair sergi açmaları için uğraşyoruz. Şehirde kaç yerde açtık.

Halep yaşasın. Dünyanın en kadim şehri... Bizim kadim şehrimizi yıkıyorlar. Suriye'yi yıkmıyorlar. Sadece insan öldürmüyorlar. Orada insanlığı, insanlığın birlikte yaşama tecrübesini, mimariyi, estetiği, İslâm sanatını, arzı kirletiyorlar. Bu savaş başka bir şey. Bunu gören zihinleri açmamız lazım.

Hülâsa bunlar Suriyelilere dönük yaptıklarımızın sayabildiğim, şimdi aklıma gelenlerin bir kısmı. Biz her alanda onların kendisi kalarak yaşamaları için fikrî, zihnî faaliyetler yürütüyoruz. Türk'üyle, Arap'ıyla, orada yaşayan Hristiyan'ıyla... Hristiyanlarının, Ermenilerinin dahi bir araya gelmesine vesile oluyoruz. Suriye'de varlarsa, burada da onların var olması için, bu toprağa ihanet etmemeleri, Türkiye'deki bu kadirşinas halkın aleyhine gidip de Batılılarla iş tutmamaları, emperyalistlerin burada maşalığını yapmamaları kaydıyla birçok alanda birlikte çalışmalar yapıyoruz.

T. Erkut: İki dezavantajlı grup sayılan kadınlar ve çocuklara yönelik faaliyetleriniz nelerdir?

T. Aldemir: Çocuklara dönük özellikle eğitim programlarımız devam ediyor. Yetim olanlarının bizim çocuklarımızla aynı ortamları paylaşması için sosyal uyum çalışmalarımız var. Onlara savaş travmasını yenmeleri için rehabilitasyon programları yapıyoruz. Annesi ölmüş, babası ölmüş yüzlerce çocuk var, hâlâ ağlayamamış. Geçen bir okulumuzda onlarla ilgileniyorduk. Vali bey de vardı. Gittik oturduk yanına çocuğun. Çocuk onlarca dakika ağladı. Dedik ki, "Ya ne olmuş?" Dediler ki altı ay önce annesi bombardımanda ölmüş. Şimdiye kadar merhametli bir el ilk defa dokunuyor. Çocuk ağladı, ağladı, biz ağladık. Şimdi o çocuk sınıfının en başarılı öğrencisi oldu.

Şefkati, merhameti bekleyen pek çok Suriyeli insanla karşılaştık. Bize soruyorlar: "Suriyelilerin neye ihtiyacı var?" Bizim neye ihtiyacımız varsa onların da ona ihtiyacı var diyoruz. Nasıl bizim çocuklarımız iki gün ilgilenmezsek soluyorlarsa, onlar da öyle. Onlar bizim evlatlarımız. Allah onları bize emanet bıraktı. Birçok gençler var mesela bakıyoruz hayatın bir kenarında kalmışlar. Bunlara dönük bizim kültürel etkinliklerimiz, gezilerimiz var. Türkiye'de bu alanda çalışmış çok güzel vakıf ve dernekler mevcut. Onlarla birlikte Suriyelilerin rehabilitasyonunu sağlamaya çalışıyoruz. Savaş travmasını aşmaya yönelik. Mesela kaç tane çocukla karşılaştık hafızasını kaybetmiş, ailesi yok, buraya gelmiş, yaralı... Bunlar dayanacak birer dayanak arıyorlar. Biz bunlarla ilgili, özellikle vakfımızın hanımları, aile merkezli çalışıyoruz. Onlar çok yoğun bir çalışma yürütüyorlar. Kapı kapı nerede bir sahipsiz çocuk varsa, dezavantajlı bir kadın varsa ona aile olmaya çalışıyoruz. Şu anda on bin dört yüz elli dört yetimle ve bin altı yüz de aile ile ilgileniyoruz. Bu kadınları Türk ve Suriyeli diye ayırmadan bizim kadınlarımızla birlikte meslek edindiriyoruz. Önce bizim

yetişkin annelerimiz ile annelik eğitimi veriyoruz onlara. Böyle, bir sınıfa toplayarak değil...Anadolu'da analarımız vardır ya, onlar bu işte görev görüyorlar. Ondan sonra bunlara meslek edindiriyoruz, evlerinin ihtiyaçlarına destek oluyoruz. Daha sonra zaten evlerinin ihtiyaçlarını kendileri karşılıyorlar. Bir de bunların örgütlenmesi için bilinç toplantıları yürütüyoruz.

Bilinenin aksine Suriye'nin eğitim, okuma yazma oranı Filistin'den sonra İslâm dünyasındaki en yüksek oran. Savaştan önce yüzde doksan üç-doksan dört arasında... Mesela Mısır'da yüzde elli sekiz. Suriyeliler bilinçli bir toplum. Ama biz altı yıldır bunlara eğitim vermeyerek cahil bırakmışız. Böyle de bir süreç yaşıyoruz. Suriye'nin kadınları Türkiye'dekilerden daha çok okuyup yazmış. Ben iki binli yıllarda ve daha öncesinde Suriye'ye çok gittim geldim. Suriye'de kadınların çoğu araba kullanıyordu. Sosyal hayatları çok iyiydi. Burada da öyleler. Onlarca hanımefendi var doktor, avukat, hukukçu, siyaset bilimi okumuş, dil okumuş, mühendislik okumuş. Ve son derece münevverler. Bu açıdan biz, kadınların Türkiye'de de sosyal hayata katılması, diplomalarının onaylanması, kendilerine çalışma izni verilmesi konusunda pek çok çalışma yürüttük. Hamdolsun epey de yol aldık. Özellikle bizim hanımlarla beraber yoğun bir çalışma içerisindeyiz. Birlikte Türkiye içinde ve Suriye içinde aktif programlar yürütüyoruz. Çünkü Suriye'nin geleceğini yetiştirecek olanlar kadınlardır. Merhum Aliya İzzetbegoviç diyor ki, "Cahil bırakılmış bir anne geleceğin yüzü akı, göz aydınlığı nesilleri yetiştiremez." Yetiştiremediğimiz zaman da topraklarımızda hep kan gölü, hep savaş, hep kavga olur. Bunun temeli cehalettir. Yanlış din algısıdır. Emperyalist eğitim sistemleridir. Terbiyeden ve ahlâktan uzak eğitim sistemidir. Terbiyeyi de anne verir. Aile terbiyesinden uzak oldukları için, dünyanın en eğitimli insanların 15 Temmuzda ne yaptığını gördük. Çünkü terbiye bizim kültürümüzde anneden verilir. Babaanne, nine verir bu terbiyeyi. Sonra dede verir. Sonra anne baba bunu çocuk üzerinde şekillendirir. Yoksa bilgi tek başına yetmiyor. Biz Suriye'nin aile yapısının korunmasına dönük çalışmalar yapıyoruz.

T. Erkut: Vakıf olarak Suriyeli öğrencilere yönelik çalışmalarınız; Suriyelilere ders veren okullarda ders gören öğrencilerin Türk öğrencilerle entegrasyonunu sağlama amacıyla gerçekleştirdiğiniz faaliyetler var mı?

T. Aldemir: Şu anda Gaziantep'te, Urfa'da, Hatay'da, Maraş'ta, Adıyaman'da, Malatya'da, Adana'da, devlet okullarıyla ve oradaki valiliklerle birlikte açtığımız geçici eğitim merkezi statüsünde iyilik okulları var. Buralardaki hocaların gelişimini, bakanlıktan da yardım ve onay alarak hizmet içi eğitimler vererek sağlıyoruz. Ancak Suriyelilerin ayrı okullarda eğitim görmesinden çok Türk okullarına gitmesi gerektiğini düşünüyoruz. Burada da ciddi bir entegrasyon sorunu yaşanıyor. Kitap ve altyapı uygunluğu yok. Şu anda bunu müzakere ediyoruz. Çünkü onlara kendilerini ifade etme alanı açmak gerekir.

Geçmişte biz bunu yaşadık. Geçmişte okullarımızda her sınıfta bir tane yetimhaneden gelen çocuk olurdu. Onun adını kimse bilmezdi. Ona “yuvalı” denirdi. O çocuk da orada öfke biriktirir sonrasında toplumda acımasız bir katile dönüşür, bir yankesiciye veya hırsıza dönüşürdü.

Şimdi, Ankara’da alınan kararlarla bu iş bitmiyor. Burada özellikle gönül yaralarını iyileştirecek şey gönüldür, gönüllülüktür, sivil toplumdur. Açık yaraları devlet kurumlarında çözebilirsiniz. Hastanelerde iyileştirebilirsiniz Ama burada asıl şimdi bu kadirşinas Anadolu halkına, Türkiye’nin milletine bir görev düşüyor. Her Suriyeliye şefkat ve merhametle yaşama hakkı tanıyan kampanyalar başlatmalıyız. Onların kendi isimleriyle, kendi kültürleriyle kendi çocuklarımız kadar aziz olduğunu, onlar kadar özel olduğunu ve onların Rabbü’l-âlemîn’in de emaneti olduğu bilinciyle yeniden Türkiye’de tüm eğitimcilerimizi tüm çocuklarımızı, gençlerimizi bu konuda bilinçlendirme kampanyası yürütüyoruz. Yoksa onların gördükleri ötekileştirme ve şiddet bize karşı büyük bir öfkeye dönüşür, büyük bir tepkiye dönüşür. Maazallah bu, iki milletin tekrardan kopuşunu da beraberinde getirir. Bu anlamda eğitim çalışmaları yapıyoruz.

T. Erkut: Bülbülzade vakfının göçmenler ile teması Suriye’den göçle birlikte mi başladı?

T. Aldemir: Hayır biz, I. Körfez savaşında Kuzey Irak’tan gelen Kürtleri Habur’da karşıladık. Onlara çadırlar kurduk. Belki bugünkü kadar bilgimiz, imkânımız, tecrübemiz yoktu ama oradaydık. Halepçe’ye gittik oradaki insanlara yardım etmek için. Filistin’e, Filistin mülteci kamplarına gittik. Afrika’da bu anlamdaki birçok çalışma alanlarına gittik. Asya’ya gittik. Bosna savaşındaki mülteci krizinde fiilen sahada çalışmalar yürüttük. Bunların hepsi, bu yardım çalışmaları, bu sivil toplum çalışmaları Suriye meselesinde bize daha tecrübeli olma, daha fazla alanda çalışma yapma ve ilgili kurumlarla, devlet kurumlarıyla veya Türkiye içindeki ilgili sivil toplum örgütleriyle de koordineli çalışma fırsatı kazandırdı.

T. Erkut: Burada birlikte çalıştığınız Suriyeli veya Iraklı, bir sivil toplum hareketi içerisinde yer alan âlimler var mı?

Suriye savaşının başlamasıyla Türkiye’ye gelince dedik ki bu meselenin çözümü için öncelikle Suriyeli âlimleri toplayalım. Yüze yakın Suriyeli âlimi vakfımızda bir araya getirdik. İki günlük bir çalışma yaptık. Suriye’de ne oluyor, âlimler bu işin önünde olsun düşüncesiyle. Tabi ilk planda çok sıkıntılar oldu birbirlerini hiç görmemişlerdi. Bir kısmı birbiriyle aynı toplantı salonunda olmak istemedi. Zaten onun için bu parçalanmışlık yaşandı. Suriye’deki ilim adamlarının Suriye savaşında yeteri kadar sorumluluk üstlendiğini söyleyemem. İçlerinde istisnalar var. Çok yürekli, çok yiğit âlimler tanıdım. Bir kısmı da

cephede şehit oldu onların. Burada durmaktansa cepheye giderim dedi. Ama Arap ülkelerine koşan, Batı'ya koşan çok Suriyeli âlim de oldu ve onlar kendi topluluklarını terkettiler.

Türkiye'de de Suriyeli âlimler var. Onlarla bir araya geliyoruz ve temel hedef olarak, Suriyeli gençlerin, çocukların bu savaş sürecinde cahil kalmamaları için eğitimden kopmamaları için çaba sarf etmeleri için çalışıyoruz. Çünkü bizim inanç dünyamızda şu vardır, Hz. Peygamber'den aldığımız: En kritik savaşta dahi Allah Resulü ashab-ı suffeyi kapatmamıştır. Orada bir grup bırakmıştır. Denilmiştir ki, onlar ilimde derinleşsin, kalan kadın, çocuk ve yaşlıları eğitsin, sonra savaştan dönenleri de irşad etsin. Biz bu ashab-ı suffe mekanizmasının Suriye savaşında Suriye âlimleri tarafından Suriye içinde ve Suriye dışında Suriyelilerin olduğu yerlerde yeterince organize edilmediğini gördük. Bu olmadığı zaman savaştan gelenler eğitimden kopuyor; kalanlar canının derdine düşüyor. Bunun için yeniden Suriyeli âlimleri Suriye topraklarında sorumluluk almaya davet ediyoruz.

T. Erkut: Şehrimizde göçmenlerin tespit edebildiğiniz en önemli sorunları nelerdir? Kamplarda veya kamp dışında iskân edilen göçmenlerin yeterli hayat şartlarına sahip olduklarını düşünüyor musunuz?

T. Aldemir: Bir defa biz misafirlerimizin çadır kentlerde yaşamalarını kabul etmiyoruz. On-on beş metre karelik, sosyal ihtiyaçları toplu halde karşılanan bir hayat insani ve İslami bir hayat olamaz. Burada bir aile hayatı olmaz. Burada doğan çocuklar yeniden İslam medeniyetinin Medinelerini kuramaz. Burada doğan çocuklar, burada büyüyen çocuklar yeniden emperyalist Batılılarla hesaplaşacak bir özgüven kazanamazlar. Biz burada bunların bedenini yaşıyoruz, evet. Allah razı olsun buna vesile olanlardan. Devlet büyük işler yaptı. Fakat çadır geçici bir yerdir. Beş yıldır, altı yıldır bir insan çadırda kalmaz. Çünkü bizim inancımızda şu var: Kendinize yapılmasını istemediğiniz şeyi başkasına yapmayın. Kendinizin gönül hoşluğuyla alamayacağınız şeyi hayır olarak, zekât olarak vermeyin. Ben o çadır kentlerde aile olarak yaşayamam, bir başkasının yaşamasını isteyemem. O zaman millet olarak bir adım daha atacağız, devleti bu konuda zorlayacağız. Bu çadır kentler geçici uyum yerleridir. Oradan hemen ilk altı aydan sonra şehir içine taşınmalıdır.

Onlar için ayrı mahalleler yapılması da yanlış olur. "Onlar" diye bir şey yok. Bu sınırlar SycesPicot antlaşmalarıyla çizildi. Sayın Cumhurbaşkanı Lozan diyor bakın. Ama Suriye dediğiniz yer, yüz sene önce buradan vali gönderdiğimiz bir yer. Yine gönderelim demiyorum. Ama şu an bir taraftan Fırat Kalkanı'nı yürütüyor, diğer taraftan duvar örüyor. Bunlar kültürel kodlarımızı bölen girişimler. Bunun için Gaziantep bu konuda önemli bir örnek. Sayın valimize, belediye başkanlarımıza, bu konuda sorumluluk almışlarımıza ve

özellikle sivil toplum kuruluşlarımıza, hassaten de bu şehrin halkına teşekkür ediyorum. Suriyelileri kardeş bildi, bağrına bastı.

Buradaki emniyet verilerine baktığım zaman -sürekli takip ederim- Suriyelilerin suç işleme oranı Türklere daha az. Bizim sokaklarımızda dilenen Suriyeliler daha az. Çalıştık bunu. Bu kişiler alındı ve meslek edindirildi. İstanbul'da, Ankara'da, oradaki yöneticiler görevlerini yapmadıkları için, ışıklarda dilenenler had safhada.

Suriyeliler dilenci değil, Suriyeliler hırsız değil, Suriyeliler eğitimsiz, kültürsüz değil. Hepsi ekmeğe muhtaç değil. Allah, "günleri aranızda gezdiririm" diyor. Bunun için Suriyelilerin Türk toplumu içinde yer aldığı bu süreçte çok güzel komşuluklarımız oldu. Çok güzel dostluklarımız... Şuanda dokuz yüze yakın Suriyeli firma var bu şehirde. Çalışıyorlar, ekonomiye değer üretiyorlar. Kırttan fazla büyük işletme var. Her sektörde çalışan Suriyeliler var ve bunlar çalışkan insanlar, münevver insanlar. Her toplumun asalağı vardır. Her toplumun sorunlu insanı vardır. Oranın da olacak. Burası vicdanlı ve merhametli bir şehir, ben burada sokakta bir Suriyelinin kaldığına çok ender rastladım. Bir defa şahit olduğum bir şey: Kilis garajının orada bir gece vaktiydi. Bir aile gelmiş, kalacak yer bulamamış. Durdum, gördüm orada iki kişi arasında tartışıyor, bugün ben götüreceğim diye. İşte gerçek kahramanlar bunlar. Ve şu şartla anlaştilar: Tamam bugün sen götür ama yarın da bu misafiri bana ver. Çünkü Gaziantep, Kurtuluş Savaşı'nda kızını, çocuğunu, hanımını götürmüş, Suriye'ye emanet bırakmıştı.

İçimizde sorunlar yok mu? Olacak, bunların hepsi olacak. Ama iyi bir sınav veriyoruz. Yanlırlarımız var, eksikliklerimiz var, Suriyelileri incittiğimiz yerler var. Bunları da konuşarak, tartışarak hep beraber çözmeye çalışıyoruz. Biz de acemiyiz. Dünyada hiçbir ülke bu kadar insanla bir arada yaşamadı. Gaziantep üç yüz elli- dört yüz bin Suriyeli ile birlikte yaşıyor, nüfusun beşte biri. Ama hamdolsun tam bir uyum var. Avrupalılar on kişi, yirmi kişi, elli kişi almak için referandum yapıyorlar. Birileri sınırlarını korurken biz burada insanlığı koruduk. Ve bunları zengin, fakir diye ayırmadık. Bunları okumuş, eğitilmiş, kültürlü, Hıristiyan, Müslüman, gayri Müslim, Ermeni diye ayırmadık. İlgilendiğimiz insanlardan bazılarının ben bir yıl sonra Dürzi, Marunî, Hıristiyan olduğunu öğrendim. Vakıfta beraber çalışıyoruz. Adam dedi ki, "Benim ne olduğumu biliyor musunuz?" Hafız Karput Suriyeli yönetmen. Dedi ki, "Ben gayri Müslim'im" Öbürü dedi ki, "Ben Dürzi'yim." Ama insandı. Bağrımıza bastık. Gaziantep işte bu açıdan farklı kültürleri, farklı inanç gruplarını, farklı yaşam tarzlarını bir arada tutmaya çalışan bir şehir. Bunu bozmak için işte Amerika büyükelçisi hedef gösteriyor defaten. Deaş bomba patlatıyor. PKK saldırıyor. Niye? Bir düğün evini bombalıyorlar. Bir Kürt- Türk savaşı çıkaralım, bir Alevi-Sünni çatışması çıkaralım, bu huzuru bozalım diye. Gaziantep modelini bozalım diye. Ama bozamayacaklar. Çünkü biz bunu bilerek yapıyoruz. Biz bunu inanarak yapıyoruz. Biz bunu kendi cennetimiz için yapıyoruz.

T. Erkut: Savaşın uzun süreceği düşünülürse Türkiye göçmenler için bir gelecek vadediyor mu? Yoksa göçmenler giderek Batı'ya yönelecekler midir?

T. Aldemir: Göçmenlerin Batı'ya akışı durdu. Çünkü Batı bir hayal, oraya gidenlerin bir kısmı geri gelmeye başladı. Türkiye adımlar attıkça... Mesela akademisyenlere çalışma izni verileceği konuşuldu, bir hafta içerisinde beş binden fazla başvuru oldu ve bunların bir kısmı Batı'daydı. Ben burada Batı'da aldığımın yarı fiyatını alayım, burada çalışayım diyorlar. Ama Türkiye bu konularda çok geç kaldı. Bürokrasiyi affedemiyorum. Yani biz burada bunları çalışıyoruz, gönderiyoruz dosyalarımızı. Çöle akan nehirler gibi Ankara koridorlarında kayboluyor.

Suriye meselesi diye bir şey yoktur. Bu, Türkiye'nin, bu coğrafyanın geleceğidir. Şam'ın güvenliği Türkiye'nin geleceğidir. Halep'in değil, Şam'ın güvenliği. Şam böyle olduğu sürece Türkiye huzur içinde oturamaz. Hiçbir ülkenin güvenlik koridoru sınırından başlamaz. Bunu son dönemde Sayın Cumhurbaşkanı defaten ifade ediyor. Sınırlarımızın ötesinde de bir düzen kurmazsak burada biz güvenlikten bahsedemeyiz. Onun için Suriyelileri alıp Türkiye'de çalışma izinlerini hızlandırmamız lazım. Bu, Türklerin işsiz kaldığı anlamına gelmiyor. Teşvikler var. Türkiye mesela birçok alanda işçi bulamıyor, girişimci bulamıyor. Topraklarımızın birçoğu ekilip biçilmiyor. Bunları bile geçici tahsis etsek buralarda Suriye'nin çalışkan insanları üretime katkıda bulunurlar. Bizim mesela bir organik tarım ve dil köyü projemiz var. Hem çalışacak hem üretecek hem de dil öğretecek. Üç milyon Arapça bilen Suriyeli var, biz hala bir Arap gördük mü başımızı önümüze eğiyoruz dinimizin dili konusunda. Bunlarla ilgili bu fırsatları değerlendirsek... Ben Türkiye'de bu konularda son zamanlarda atılan adımların iyiye gittiğini ama biraz yavaş gittiğini görüyorum.

Türkiye'nin Suriye meselesi sadece bir güvenlik meselesi değil, yeni Türkiye'nin İslâm coğrafyasındaki karşılığını mayalaması için üç milyon Suriyeli Arap, Kürt ve Türkmen büyük bir fırsattır ve dünyada en çok gezen milletlerden biridir. Bunu fırsata çevirip iç barışımıza, İslâm dünyasının barışına ve dünya barışına katkıya dönüştürebiliriz.

T. Erkut: Özellikle Suriyeli göçmenlere yönelik devletin ve sivil toplum kuruluşlarının maddi yardımlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

T. Aldemir: Üç milyona yakın Suriyelinin iki yüz yetmiş dört bini çadır kentlerde yaşıyor. Devlet daha çok buralara harcama yapıyor. Suriyelilerin onda dokuzuyorsa şehirlerde yaşıyor. Ve bunlara da sivil toplum örgütleri, halk yardım elini uzatıyor. Bir de sınırın öbür tarafında, sınır boylarında Türkiye'deki sivil toplum örgütlerinin ve Türkiye'nin, Anadolu halkının desteğiyle yaşayan üç milyon Suriyeli daha var. Biz aslında fiilen altı milyon Suriyeli ile ilgileniyoruz. Sınır boylarında nüfus on katına çıkmış. Onlarca çadır kent var. Bunlar da yaşam ihtiyaçlarını Türkiye'den karşılıyorlar. Dolayısıyla yapılan yardımlar, evet

yapılması gerekenlerin yanında eksikleri olabilir, ama çok ciddi miktarlar tutuyor. Ama biz bu yardımların -şu an işte yirmi milyar dolardan bahsediliyor- oranlarının iyi yönetilmediği kanaatindeyim. Mesela bu yardımların, başbakanlık verilerine göre söylüyorum, yüzde yetmişine yakını gıda olarak ulaştırılıyor Suriyelilere. Yüzde on beş-yirmisi sağlık harcamaları olarak kendilerine ulaştırılıyor. Geri kalanı da barınma olarak ulaştırılıyor. Yüzdeye bile girmeyen bir eğitim payı var. Kültür hiç yok, imarat yok, sanat yok, sinema hiç yok.

Mesela, Türkiye'nin en önemli yönetmenlerinden biridir Derviş Zaim. Geldi, burada üç defa sahayı gezdirdik. Şimdi bir Suriye filmi çalıştık, Suriye'de yapılanları ve Türkiye'nin yaptıklarını anlatan. Böyle bir şey hiç yapılmamış, Suriye'de yapılanları ve bizim yaptıklarımızı anlatan hiçbir film yoktur. TRT'nin hiçbir girişimi yok, özel televizyonların da yok. Ama Batılıların var. Adam bir şişe su veriyor İsveç'te, onunla ilgili üç tane film çekiyorlar. Bu açıdan ben devleti ve bu konuda çalışan sivil toplum örgütlerini bundan sonra bir şekilde bu alana da eğilmeye davet ediyorum. Suriyeliler diyorlar ki, biz bir şekilde karnımızı doyururuz. Bize bu alanlarda yardımcı olun. Bunların örgütlenme hakkı, mücadelelerini anlatma fırsatı olmalı.

Mesela biz Derviş Zaim'in ve Kemal Öztürk'ün de rehberliğinde beş yüz elli soruda bir sesli tarih çalışıyoruz. Şu anda başladık bu projeye. Yaklaşık yüz Suriyeli önde gelen âlim, entelektüel, gazeteci, iş adamı, kadın, çocuk, genç, hikayesi olanları kamera karşısına alıyoruz. Beş yüz elli soruyu yöneltiliyoruz muhataba. O da cevap veriyor. Sorduğumuz sorularda tekrar o olayları yaşayıp hüngür hüngür ağlayanlar görüyoruz. Ve bunların çoğu unutulmuş. Orada yaşanan soykırımı, insanlık suçunu dünyaya duyurmak, tarihe not düşmek için çalışmamız gerekiyor. Bunu bizim yapmamız gerekmiyor aslında, bunu devletin yapması gerekir. Ama bunu düşünen yok. Herkes sadece çadır kentlerle övünüyor ama Suriye'de ne oldu, ne yapıldı, dün ne oldu, bugün ne oldu kimse sormuyor. Biz şimdi Cerablus'ta da öyle bir şey yapıyoruz. Aşama aşama çekiyoruz. Her gün orası bir bahar mevsimi gibi canlanıyor. Siyah-beyazdı ilk hafta. Ama şimdi oraya oyun parkı kurduk, okul yaptık. Şimdi ağaçlandırma yapacağız. Gerçek faaliyetler bunlar. Bunları da Suriyeliler ile birlikte yapıyoruz.

Bundan sonraki süreçte Türkiye sivil toplum örgütleri olarak ölçek büyütmemiz, gıda, giyim, kurban ve diğer yardımların bir adım ötesine geçmemiz lazım. İnsanın yüreğine, insanın aklına, fikrine, kültürel dünyasına, inanç dünyasına, düşünce biçimine yani sahih bir İslam akidesiyle insanlık ortak paydasında düşünmesine ve kendi kültürünü de yaşamasına dair çalışmalara öncelik vermemiz lazım. Bizler gıda yardımı yapmak için dünyanın her yerine gidiyoruz. Ama bizden sonra Batılılar gidiyor kitap veriyor. Biz karınlarını doyuruyoruz, onlar kafalarını doyuruyorlar. Biz bu alanlara yönelmediğimiz takdirde savaş sona erse bile, emperyalistlerce zihinleri ifsat edilen insanlar bölgenin huzuruna, barışına halel getiriyor. Nitekim I. Körfez Savaşında Amerikalılar Kuzey Irak'taki Kürtleri aldı, eğitti, getirdi, şu an orada küçük bir

Amerika kurdular. Bunu Suriye için de yapıyorlar. Bu konuda duyarlılık göstermemiz gerekiyor.

T. Erkut: Türk toplumunun Suriyeli göçmenlere yönelik olumsuz düşüncelerinin haklı gerekçelere dayanıp dayanmadığı konusunda düşünceleriniz nelerdir?

T. Aldemir: Bir kısım kaygılar var. Bir kısım yanlışlıklar da olabilir. Ama bizim kültürümüzde, inancımızda şu vardır: Kötü şey büyütülmez, ayıplar örtülür, bunlar ifşa edilmez. Ve bu davranış bizi Allah'a yaklaştırır. Suriyelilerden yanlış yapanlar olabilir. Bir kısmı ihtiyaçtan yapıyordur. Bir kısmı orada dikta bir rejimdeydi, muhaberat ve disiplin vardı ve burada özgür bir ortam buldu. Bu özgürlük ortamını algılayamadığı için bazı yanlışlar yapanlar olabilir. Ama Suriyelilerin tamamı asla öyle değil. Bunun için bizim Türk toplumunun Suriyelilere ve farklı milletlere karşı ciddi bir eğitimden geçmesi lazım. Okullarda bizim milletimizin sosyal uyumuna yönelik dersler konulması lazım. Üniversitelerde şimdi mesela sosyal sorumluluk projeleri uygulanıyor. Biz üniversiteden epey öğrenci alıp bu çalışmalarını beraber yürütüyoruz. Fikirleri o kadar çok değişiyor ki. Geçen gün burada oturuyoruz, üniversiteden iki hocamız var, bu konuyu konuşuyorlar. İşte Suriyeliler şundan anlamaz vs. Bizim burada bir sanat atölyemiz var. Atölyede de Suriyeli hocalar çalışıyorlar. Götürdüm, onlarla tanıştırdım. Bizim o hiç kimseyi beğenmeyen arkadaşlarımız şimdi onlardan ders alıyorlar.

İnsan bilmediğinin düşmanıdır. Anlatmamız lazım. Onun için medya çok önemli. Bizim medya maalesef iyi şeyleri haber yapmıyor. Üç beş tane kötü olay da büyütülüyor. Bu yüzden ivedilikle güzel hikayelerin topluma anlatılması lazım. Suriyelilerin verdiği büyük kadirşinaslığın paylaşılması gerekir. Ve ben şuna şahidim: Biz yardımlar yapıyoruz. İnanın, götürdüğümüzde "Ya bize vermeyin, bizden daha az ihtiyacı var ama önce şurada bir Türk oturuyor ona verin ki yanlış bir şey düşünmesin." diyen onlarca Suriyeli var. Türk toplumuna anlatılırsa bu mesele, çok iyi anlar. Çünkü bu halk, Ömer Seyfettin'in dediği gibi, âlim değildir ama ariftir. Paylaşılınca anlar. Ve bunu her sorunda da gösterdi. Suriye meselesinde bir kısım okumuşlarımız, az çok bu devletin imkanlarından daha fazla yararlananlarımız çıkıp olumsuzlukları ön plana çıkardılar. Halkta sorun yok. Sorun, okudukça halkına yabancılaşanlarımızda var. Onlar da bunlarla temas ettikçe bu süreç değişecektir diye düşünüyorum.

T. Erkut: Vatandaşlık ya da ümmet denklemine Suriyelilerin konumunu nasıl değerlendiriyorsunuz? Göçmenlerin birtakım hakları edinmesi için muhakkak yasal bir tanımlamaya dayanmak mı gerekir, yoksa ümmet bilincinin canlı tutulması yeterli olacak mı?

T. Aldemir: Şimdi bu modern dünyanın vatandaşlık tanımı, devlet tanımı, ulus-devlet tanımı maalesef birçok sorunu da beraberinde getiriyor. Bir defa biz insanlık paydasında beraber yaşıyoruz bu dünyada. Bizim doğarken seçme hakkımız olmayan hiçbir şey üstünlük nedeni olamaz. Yani ben burada doğmuşum, Suriyeli orada doğmuş... Paylaşmak esastır. Çalışarak tabi. Bunun için Türkiye'nin, Sayın Cumhurbaşkanı'nın dillendirdiği o vicdan konusunun, merhamet konusunun ve bu konulara karşı duyarlılığın altını dolduracak bir hukuk sisteminin olması lazım. Şu anki anayasada, bırakın Suriyelileri, bir kısım konularda Kürtlere yer bulamıyoruz. O zaman yeniden çok dilli, çok kültürlü ve çok dinli aynı zamanda çok hukuklu bir anayasal sistemi ivedilikle getirmemiz lazım. Bunun içerisinde Suriyeli de Iraklı da unutulmamalı. Anadolu kaç medeniyet havzasının, imparatorluğun başkentidir. Burayı Avrupa'nın herhangi bir ülkesi ile karıştırmayalım. Burası dünyanın her milletinin ve her mezhebin, meşrebin, kültürün geçiş yeridir. Onun için bunların varlığı bir tehdit değil. Biz o kadim adalet teorisinin altında, herkes için adalet, herkes için özgürlük, herkes için merhamet ve vicdan diyen bir felsefeyi burada hâkim kıldığımız zaman buranın imkânları hepimize yeter ve yeniden İslâm dünyasındaki kaosu, Avrupa'nın estirdiği o sömürgeciliği bertaraf edebiliriz.

Bizim vatan tasavvurumuzun başkentidir Anadolu. Bizim gerçek ülkemiz o gönül coğrafyamız dediğimiz Afrika, Asya, Ortadoğu, Balkanlar... Devletlerin sınırları olabilir. Ama düşüncelerin, fikirlerin, vicdanların, merhametlerin sınırları olamaz ki. Şurada bir acı varsa bu Türk mü Suriyeli mi diye bakamayız ki. Şurada bir hasta var, şurada bir cenaze var, şurada bir yaralı var onun milliyetine bakamayız. İnsan mı? İnsan. Canlı mı? Canlı. Onu insan-hayvan diye bile ayırmayız. Biz bunları yaşattıkça var olmuşuz. Onun için ecdadımız demişler ki, "Mezhebinin, meşrebinin, dinini gözetmeden insanı yaşat ki, devlet yaşasın. İşte bu telâkkiyi yeniden hâkim kılmamız lazım.